

Արտակ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարանի

պետության և իրավունքի տեսության ու պարտության ամբիոնի հայցորդ

ՄԱՐԴՈՒ ՕՐԳԱՆԸ, ՀՅՈՒՄՎԱԾՔԸ ԵՎ ՍՈՍՄԱԿԿ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԻՐԱՎԱՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՕՐՅԵԿԿ

Հանրային և մասնավոր իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերություններ

Իրավահարաբերության օբյեկտի վերաբերյալ մոտեցումները կարելի է դասակարգել երկու խմբի՝ մոնիստական (միայն սուբյեկտի գործողությունը) և պլուրալիստական (բազում օբյեկտներ)՝:

Իրավահարաբերության օբյեկտն այն է, ինչին ուղղված է իրավահարաբերության սուբյեկտների իրավունքները և պարտականությունները, ինչի առիթով նրանք մտնում են իրավաբանական կապի մեջ²:

Ընդգծելով, որ իրավունքի տեսությունն ընդունում է իրավահարաբերության օբյեկտի երկակի մոտեցում, նշենք, որ բոլոր իրավաբանական հարաբերությունները բաժանվում են մասնավորի և հանրայինի³:

Նորմերի համակցությունը, որն ուղղված է համընդհանուր շահերի ապահովմանը, անվանվում է հանրային իրավունք: Նորմերի համակցությունը, որն ուղղված է մասնավոր անձանց շահերի ու հարաբերությունների ապահովմանը, անվանվում է մասնավոր իրավունք⁴:

Մասնավոր իրավունքը կոչված է կարգավորելու մասնավոր անձանց հետ կապված հարաբերությունները, որի կողմերն օժտված չեն իշխանական լիազորություններով և հանդես են գալիս որպես իրավահավասար սեփականատերեր: Հանրային իրավունքում իրավական հարաբերությունները հիմնված են կողմերի ստորադասության վրա և կարգավորվում են հրամայական մեթոդով⁵:

Հասարակական հարաբերությունը,

որը կարգավորվում է մասնավոր իրավունքի նորմերով (քաղաքացիական իրավունք, ընտանեկան իրավունք, աշխատանքային իրավունք), արտահայտում է իրավահարաբերության կոնկրետ սուբյեկտի՝ ֆիզիկական անձի, իրավաբանական անձի մասնավոր շահերը, իսկ հարաբերության կողմերը գործում են ոչ թե սուբորդինացիոն, այլ կոորդինացիոն մեթոդի հիման վրա, կոչվում է մասնավոր իրավահարաբերություն:

Հասարակական հարաբերությունը, որը կարգավորվում է հանրային իրավունքի նորմերով (քրեական իրավունք, սահմանադրական իրավունք, զինվորական իրավունք, վարչական իրավունք, մոնիցիյակ իրավունք, ֆինանսական իրավունք, քրեական դատավարության իրավունք, քաղաքացիական դատավարության իրավունք), արտահայտում է հանրային, հասարակական շահերը, իսկ հարաբերության կողմերը գործում են ոչ թե կոորդինացիոն, այլ սուբորդինացիոն մեթոդի հիման վրա, կոչվում է հանրային իրավահարաբերություն:

Մարդու օրգանը, հյուսվածքը և սննամարիկ ծառայությունները՝ որպես մասնավոր իրավահարաբերության օբյեկտ

Երբ բննարկում ենք մարդու օրգանի⁶, հյուսվածքի⁷ կամ մարդու կողմից մատուցվող սննամարիկ ծառայության՝ որպես իրավահարաբերության օբյեկտի մասին, անհրաժեշտ է հասկանալ այն հարաբերությունների շրջանակը, որոնք ծավալվում են մարդու օրգանի, հյուսվածքի կամ մարդու կողմից մատուցվող սննամարիկ ծառայության, այն է՝ կենսաբանական օբյեկտի շուրջ, և այն պահից, երբ անհրաժեշտություն է առաջանում այդ հա-

ՀՈՒՆՎԱՐ - ՓԵՏՐՎԱՐ 2018 1 - 2 (223-224)

ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն

րաբերությունը կարգավորել իրավունքի նորմերով, այդ հարաբերությունները վերածվում են իրավահարաբերության:

Երբ խոսում ենք մարդու կենսաբանական օբյեկտի մասին, անհրաժեշտ է նշել, որ այն պետք է դիտարկել նեղ և լայն իմաստով: Նեղ իմաստով այն ներառում է մարդու օրգանը, հյուսվածքը, բջիջը⁸, մաշկը, մազերը, ֆիզիկական գոյության համար անհրաժեշտ կենսաբանական տարրերը, իսկ լայն իմաստով՝ մաս տմատիկ բնույթի ծառայությունները⁹:

Այժմ ուսումնասիրենք մասնավոր իրավահարաբերության օրինակները:

Ենթադրենք՝ իգական սեռի ներկայացուցիչը մատուցում է սուրոգատության ծառայություն: Սույն դեպքում փոխնակ մոր հետ կնքվում է պայմանագիր, որով կարգավորվում են կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները, այսինքն՝ կողմերի միջև առաջանում են մասնավոր հարաբերություններ, որոնք կարգավորվում են քաղաքացիական իրավունքի նորմերով:

Մարդու կողմից մատուցվող ծառայությունը կարող է համարվել իրավահարաբերության օբյեկտ, ավելին՝ իրավաբանական գրականության մեջ որևէ խնդրահարույց հարց չունենք **ծառայության իրավահարաբերության օբյեկտ** լինելու վերաբերյալ: Այսինքն՝ կարող ենք փաստել, որ մարդու կողմից մատուցվող սոմատիկ ծառայությունը կարող է համարվել իրավահարաբերության օբյեկտ, պարզապես, ի տարբերություն ծառայության այլ տեսակների, մարդու սոմատիկ ծառայության դեպքում մարդու մարմինը դիտարկվում է առաջնային օբյեկտ այդ ծառայության մատուցման ժամանակ, այսինքն՝ առանց մարդու մարմնի՝ այդ ծառայությունը հնարավոր չէ մատուցել: Օրինակ՝ դժվար է պատկերացնել սուրոգատության ծառայություն, երբ փոխնակ մայրը, կինը չի օգտագործում իր մարմինը (արգանդը):

Արյան փոխներարկման ժամանակ՝ դոնոր-հիվանդ հարաբերությունների

չրջանակում, գործ ունենք մասնավոր իրավահարաբերության հետ, որտեղ իրավահարաբերության սուբյեկտները դոնորը և հիվանդն են, իրավահարաբերության օբյեկտը՝ արյունը (կամ արյունը և օգնություն մատուցելու ծառայությունը):

Ամփոփելով վերը նշվածը՝ կարող ենք փաստել, որ մարդու օրգանը, հյուսվածքը, բջիջը, ֆիզիկական գոյության համար անհրաժեշտ կենսաբանական տարրերը, մարդու կողմից մատուցվող սոմատիկ ծառայությունը՝ որպես կենսաբանական օբյեկտ, ունեն հստակ կարգավորման անհրաժեշտություն՝ պայմանավորված վերջիններիս կարևորությամբ, արժեքայնությամբ՝ ոչ տնտեսական տեսանկյունից¹⁰, քանզի այդ օբյեկտները հանդես են գալիս մասնավոր իրավահարաբերության օբյեկտներ:

Մարդու օրգանը, հյուսվածքը և սմարթիկ ծառայությունները որպես հանրային իրավահարաբերության օբյեկտ

Որոշ երկրներում, այդ թվում՝ ՀՀ-ում, սեռական ծառայությունների վճարովի մատուցումը¹¹ համարվում է վարչական իրավախախտում, հետևաբար՝ անձը, ով մատուցում է մեան ծառայություն, և վարչական վարույթ է հարուցվում վերջինիս նկատմամբ, ապա այդ պահից սեռական ծառայություն մատուցողը դառնում է վարչական վարույթի մասնակից, կողմերի միջև ծավալվում է վարչական իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերություն, այն է՝ հանրային իրավահարաբերություն:

Այսօր աշխարհի շատ երկրներում արգելված է օրգանների առք ու վաճառքը, ավելին՝ դրա համար նախատեսված է քրեական պատասխանատվություն, հետևաբար այն իրավիճակներում, երբ մարդը վաճառել է իր երիկամը, իսկ մյուսը գնել է, ապա այստեղ գործ ունենք քրեական իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության հետ, այն է՝ հանրային իրավահարաբերության հետ, քանզի այն դիտարկվում է հակաիրավական, հակաօրինական արարք, հանցա-

գործություն:

Մեկ այլ իրավիճակ, երբ երիկամը (նվիրատվության համատեքստում փոխպատվաստում իրականացնելիս) կամ ձվաբջիջը (սուրոգատության համատեքստում սեռաբջիջ տրամադրելիս) «հափշտակել» են: Հարց է առաջանում, թե երիկամը կամ ձվաբջիջը հափշտակած անձը պետք է ենթարկվի պատասխանատվության, եթե այո, ապա ինչ բնույթի:

Եթե հարցը դիտարկենք գողության համատեքստում, ապա ստացվում է, որ երիկամը գույք է: Այսօր աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներում այս հարցը կարգավորված չէ, թե մարդու կենսաբանական օբյեկտի հափշտակությունը արդյո՞ք համարվում է «գողություն» քրեաիրավական իմաստով:

Կարծում ենք՝ դասական եղանակով այն չի կարող համարվել գողություն, քանզի գողություն է ուրիշի գույքի գաղտնի հափշտակությունը: Այստեղ մենք չունենք գույք, քանզի երիկամը գույք չէ: Եթե այն դիտարկենք գույք, ապա, ի թիվս այլ պահանջների, պետք է որոշենք վերջինիս տնտեսական արժեքը, միևնույն ժամանակում է մարդկային մարմինը, այո թվում՝ օրգանը, հյուսվածքը, բջիջը, չլարձնել եկամտի աղբյուր: Ավելի՛ն՝ Օլիտոյի կոնվենցիայի¹² 21-րդ հոդվածի համաձայն՝ մարդկային մարմինը և դրա մասերը չպետք է լինեն ֆինանսական առավելություն ստանալու միջոց:

Այսօր որոշ տեսաբաններ և պրակտիկ աշխատողներ նշում են, որ ավելի հաճախ այդ արարքը կոլիտարկելին մարդու՝ հիվանդի առողջությանը պատճառված միջին ծանրության կամ ծանր վնասի համատեքստում՝ մոռանալով այն, որ այս դեպքում էականը դիտավորությունն է:

Բավականին հետաքրքրական է մարդու մարմնի, մարդու ֆիզիկական անձեռնմխելիության, օրգանի, հյուսվածքի հարցի դիտարկումը դատավարական, հատկապես՝ քրեական դատավարության իրավունքի տեսանկյունից:

Այսօր՝ դատավարական իրավունքի շրջանակում բարդություն է ներկայացնում այն իրավիճակը, երբ տուժողը կամ կասկածյալը, մեղադրյալ, համաձայնություն չի տալիս, որպես իրենից արյան, մեզի նմուշներ վերցնեն կամ որևէ կերպ խախտվի իր մարմնի ամբողջականությունը: Հարցն ավելի է բարդանում, երբ այդ նույն տուժողը անհավաստ է, և հաղորդում է տվել այն մասին, որ X անձն իրեն բռնաբարել է, սակայն իրաժարվում է դատաբժշկական փորձաքննությունից: Ստացվում է ապացույցների ձեռքբերման խնդիր ունենք, ավելի՛ն՝ ապացույցների թույլատրելիության հարցեր էլ են առաջանում:

Օրինակ՝ Թիրադո Օրթիզը և Լոզանո Մարթինն ընդդեմ Իսպանիայի գործով¹³ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է արևմտյան աստիճանը ստուգելու համար հարկադրական շնչառության մուշ վերցնելը, նույնիսկ եթե առնչվում է անձնական կյանքի անձեռնմխելիությանը, սակայն այլոց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությանը և հնարավոր քրեորեն հետապնդելի արարքների կանխարգելման միջոց է, ապա դրա կիրառումն արդարացված միջամտություն է:

Ջալոհին ընդդեմ Գերմանիայի գործով¹⁴ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ ապացույց ձեռք բերելու նպատակով անձի ֆիզիկական ամբողջականությանը ցանկացած միջամտության դեպքի իրավաչափությունը պարզելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել, թե որքանով էր բժշկական միջամտությունն անհրաժեշտ՝ ապացույց ձեռք բերելու համար, կասկածյալի առողջության սպառնացող վտանգը, բժշկական միջամտության իրականացման եղանակը, դրանով պայմանավորված ֆիզիկական ցավը, հոգեբանական տառապանքը, բժշկական վերահսկողության մատչելիությունը, կասկածյալի առողջության հնարավոր հետևանքները և այլն:

Այսինքն՝ դատավարական իրավուն-

քի նորմերով կարգավորվող հարաբերության շրջանակում, երբ հարցն առնչվում է մարդու օրգանին, հյուսվածքին, կենսաբանական նմուշներին, մարդու ֆիզիկական անձեռնմխելիությանը, ապա վերջիններիս կապակցությամբ պետության ներգործությունը թույլատրելի է, եթե, իհարկե, այդ ներգործությամբ իրականացվող արդյունքին չէր կարելի հասնել այլ տարբերակով, որը չէր խախտի անձի մասնավորությունը, կիրառված միջոցները, մեթոդները վնասակար չեն, քան դրանց չկիրառումը, ներգործությունն էական էր, քանզի դրա չիրականացումը կխախտեր հանրային շահը:

Մասնավոր և համըստիս իրավահարաբերության համարեքսպում իրավունքի օբյեկտի վերաբերյալ գուգահեռներ իրավագետներ Կորկունովի և Տրուբեցկոյի մտորումների լույսի ներքո

Իրավունքի օբյեկտների համատեքստում Կորկունովը նշում է, որ մարդու մարմնին վերաբերող հարցը պետք է դիտարկել բաժանելի և անբաժան մարմնի մասերի շրջանակում: Մարդուց առանձնացված մասնիկը, օրինակ, կտրված մազերը, ատամնաշարից հեռացված ատամը և այլն, պետք է դասել այլ իրերի շրջանակում, քանզի այն կարող է այլևս պատկանել այլ անձի, իսկ չառանձնացված մասնիկը չի կարող այլ անձի ենթակայության տակ անցնել: Չի կարելի սեփականության իրավունք ձեռք բերել դեռևս չկտրված մազերի նկատմամբ: Չի կարելի ձեռք բերել այլ անձի մարմնին օգտագործելու իրավունք, օրինակ, հասարակական վայրում գաճաճի դեմքի ցուցադրումը՝ գումարի դիմաց: Կարելի է մարդու գործողության իրավունք ձեռք բերել՝ համաձայնության գալով մարդու հետ վերջինիս մարմինը կամ դրա մասն օգտագործելու համար: Հետագայում, եթե անձը իրաժարվի, վնասի փոխհատուցման պահանջ կարելի է ներկայացնել¹⁵:

Իրավագետ Կորկունովի՝ մարդու մարմնի՝ որպես օբյեկտի ուսումնասի-

րում, բավականին հետաքրքրական է, քանզի հեղինակն ուսումնասիրությունն իրականացնում է առանձնացված և չառանձնացված տարրերի շրջանակում, այսինքն՝ հարցը տեղավորում է սեփականության իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության ոլորտ: Որպես առանձնացված դիտարկում է այն օրգանը, հյուսվածքը, որն անջատվել, առանձնացվել է մարդուց, օրինակ, փոխպատվաստման դեպքում դոնորից վերցված ձախ երիկամը, որոշակի քանակությամբ արյունը և այլն, իսկ չառանձնացվածի դեպքում՝ այդ նույն երիկամը կամ դեմքը, որը չի առանձնացվել, օրինակ, կրկեսային ներկայացումների ժամանակ միմոսի դեմքը և այլն:

Կորկունովի այն տեսակետը, թե առանձնացվածի դեպքում կարելի է ձեռք բերել սեփականության իրավունք (այսինքն՝ մասնավոր իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության շրջանակում կիրառելի են օգտագործման, տնօրինման, տիրապետման իրավագործությունները), իսկ չառանձնացվածի դեպքում՝ գործողության իրավունք (այսինքն՝ մասնավոր իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության շրջանակում կիրառելի են միայն օգտագործման և տիրապետման իրավագործությունները), կարծում ենք, հստակեցման կարիք ունի, քանզի գործողության իրավունք ասելով հեղինակը չի հստակեցնում, թե խոսքը որ գործողության մասին է, ավելի՛ն՝ կարելի է պարզապես ենթադրել, որ խոսքը օգտագործման և տիրապետման մասին է:

Մարմնի այն մասը, օրգանը, հյուսվածքը, որն առանձնացվում է, վերջինիս նկատմամբ ձեռք բերողը կարող է սեփականության իրավունք ունենալ, այսինքն՝ վերջինս հանդիսանում է մասնավոր՝ քաղաքացիական իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության օբյեկտ, իսկ չառանձնացվածի դեպքում՝ միայն տիրապետման և օգտագործման իրավունք, ընդ որում՝ վերջինս ևս հանդիսանում է մասնավոր՝ քաղաքացիական

իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերության օբյեկտ: Օրինակ՝ երիկամի փոխպատվաստման ժամանակ, երբ գործ ունենք առողջապահական ոլորտի իրավահարաբերության հետ, երիկամն առանձնացվում է դոնորից, հետո առանձնացված երիկամը փոխպատվաստվում է հիվանդին: Այսինքն՝ հիվանդը, ձեռք բերող ունենում է երիկամի նկատմամբ սեփականության իրավունք:

Այժմ դիտարկենք այն իրավիճակը, երբ ձեռք է բերվում ոչ թե սեփականության իրավունք, այլ տիրապետման և օգտագործման իրավագործություններ, օրինակ, երբ իգական սեռի ներկայացուցիչը սեռական ծառայություն է մատուցում իր մարմինն օգտագործելով: Սույն դեպքում կնոջ մարմինը չի կարող հանդիսանալ ծառայությունից օգտվողի՝ պատվիրատուի սեփականությունը, այլ կատարող՝ ծառայություն մատուցող կինը, հատուցելի կամ անհատույց հիմքով իր մարմինը տրամադրում է մեկ այլ անձի ժամանակով տիրապետման և օգտագործմանը:

Հետևաբար, կարող ենք փաստել մարդու մարմինը, օրգանը, հյուսվածքը կարող է հանդիսանալ սեփականության իրավունքի օբյեկտ, եթե այն բաժանելի է, առկա է կամովին հրաժարում, իսկ եթե այն բաժանելի չէ, բայց իրավահարաբերության օբյեկտ է, ապա դրա նկատմամբ կիրառելի են տիրապետման և օգտագործման իրավագործությունները:

Իրավագետ Տրուբեցկոյը, խոսելով իրավունքի օբյեկտների մասին, նշել է, որ մարդը ևս կարող է հանդիսանալ իրավունքի օբյեկտ: Օրինակ՝ ամուսնալքնառնական հարաբերություններում կինն ամուսնու իրավունքի օբյեկտն է, իսկ ամուսինը կնոջ իրավունքի օբյեկտն է: Այս դեպքում իրավունքի օբյեկտը ոչ թե կնոջ կամ ամուսնու գործողությունն է, այլ հենց ինքը՝ կինը կամ ամուսինը: Այս իրավիճակում մի մարդու գերակայությունը մյուսի նկատմամբ փոխադարձ է և չի սահմանափակում անձնական ազատությունը: Այստեղ մի մարդը միաժամանակ

հանդիսանում է և՛ իրավունքի սուբյեկտ, և՛ իրավունքի օբյեկտ: Եթե ամուսինը կնոջ նկատմամբ ունի բացարձակ իրավունք, ապա կին էլ ամուսնու նկատմամբ այն ունի, դրա համար աշխարհում հիմնականում ընդունված է միամուսնության (մոնոգամիայի) ինստիտուտը: Կինը, իր ամուսնուց բացի, այլ ամուսին չպետք է ունենա, ամուսինն էլ, իր հերթին, իր կնոջից բացի, այլ կին չպետք է ունենա: Եթե ամուսինը կնոջ նկատմամբ բացարձակ իրավունք ունի, ապա դրանով կնոջ իրավունքները չեն ռոտնահարվում, ազատություն չի սահմանափակվում, քանզի նույնն էլ կինն իրավունք ունի իր ամուսնու հանդեպ¹⁶:

Կարծում ենք՝ իրավագետ Տրուբեցկոյի՝ մարդու՝ որպես իրավունքի օբյեկտի վերաբերյալ դիրքորոշումը ծայրահեղական է, քանզի ստացվում է, որ որոշակի իրավահարաբերության շրջանակում իրավունքը սուբյեկտը և իրավունքի օբյեկտը նույնանում են: Նմանատիպ դիրքորոշումը նախ՝ արմատականորեն փոխում է իրավունքի օբյեկտի վերաբերյալ պատկերացումները, հետևաբար՝ ողջ իրավական կարգավորմանը էությունը, ապա՝ անորոշ իրավիճակ ստեղծում իրավունքի սուբյեկտ-իրավունքի օբյեկտ շղթայում: Փաստորեն, ըստ Տրուբեցկոյի, եթե մի մարդու գերակայությունը մյուսի նկատմամբ փոխադարձ է և չի սահմանափակում անձնական ազատությունը, ապա միմյանց նկատմամբ այդ մարդիկ իրավունքի օբյեկտ են, իսկ երրորդ անձի համար՝ իրավունքի սուբյեկտ: Համակարծիք չլինելով հեղինակի հետ՝ գտնում ենք՝ յուրաքանչյուր անգամ, երբ առկա է որոշակի իրավահարաբերություն, երբ կողմերն ունեն իրավունքներ և պարտականություններ, ապա միևնույն ժամանակ գործ ունենք սահմանափակումների հետ, այսինքն՝ մարդը կաշկանդված է վարքագծի մոդելի ընտրության հարցում՝ հաշվի առնելով այն, որ ինքն ունի որոշակի պարտականություն այլ անձի, հասարակության, պետության հանդեպ:

Ամփոփելով վերոշարադրյալը՝ նշենք, որ մարդու կենսաբանական օբյեկտները՝ որպես իրավական հարաբերության օբյեկտ դիտարկելը բխում է ոչ միայն այդ օբյեկտի էությունից (համապատասխանում է օբյեկտի հիմնական չափանիշներին՝ միևնույն ժամանակ ունենալով իր առանձնահատկությունները), այլ նաև այդ օբյեկտների՝ հասարակական շրջանառության մեջ գտնվելու փաստից (օրինակ՝ արյան փոխներարկում կենդանի դոնորից, երիկամի փոխպատվաստում, դիակից հյուսվածքներ վերցնել և փոխպատվաստել հիվանդին)՝ պայմանավորված վերջիններիս օգտակարությամբ,

հասարակության մեջ ունեցած նշանակությամբ, մարդու կյանքի պահպանման կամ առողջության վերականգնման կարևոր գործառնություն: Ուստի անհրաժեշտ է հստակեցնենք այդ օբյեկտների շուրջ ծավալվող հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների շրջանակը, գիտատեսական վերլուծության ենթարկենք հանրային և մասնավոր իրավահարաբերությունների օբյեկտները, հաշվի առնելով մարդու կենսաբանական օբյեկտների շուրջ ծավալվող իրավահարաբերությունների ոչ հստակ կարգավորումը՝ համալիր մոտեցում ցուցաբերենք երևույթի ուսումնասիրմանը:

¹ Տե՛ս Դամբարյան Ա., Մուրադյան Մ., գիտ. խմբ., Պետության և իրավունքի տեսություն, ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2016, էջ 353:
² Տե՛ս Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն-2, դասախոսություններ, Երևան, 2011, էջ 263:
³ Տե՛ս Трубецкой Е. Н., Энциклопедия права, СПб., Издательство «Лань», 1998, стр. 192.
⁴ Տե՛ս Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն-2, դասախոսություններ, Երևան, 2011, էջ 206:
⁵ Տե՛ս Դամբարյան Ա., Մուրադյան Մ., գիտ. խմբ., Պետության և իրավունքի տեսություն, ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2016, էջ 316:
⁶ Օրգան՝ տարբեր հյուսվածքներից բաղկացած (որոնցից մեկը գլխավորն է՝ առաջատարը) և որոշակի ձև ունեցող մարմնի մաս, որը տարբերվում է իր հստակ կառուցվածքով, օրգանիզմում զբաղեցրած որոշակի տեղով և կենսագործունեությամբ:
⁷ Հյուսվածք՝ ծագման, կառուցվածքի և ֆունկցիաների միասնությամբ միավորված, կազմավորված բջիջների և արտաբջջային նյութի ընդհանրություն:
⁸ Բջիջ (լատ.՝ cellula՝ խորշիկ, փոքր սենյակ, բջիջ, հունարեն՝ ցիտոս՝ անոթ, բջիջ), բոլոր հայտնի դանի օրգանիզմների կառուցվածքային, ֆունկցիոնալ և ժառանգական տարակամ միավորը: Բջիջը, որպես օրգանիզմի կառուցվածքի տարրական միավոր, օժտված է կենդանի նյութին բնորոշ հատկություններով, որոնք պահպանում ու փոխանցվում են հաջորդ սերունդներին:
⁹ Սոմատիկ ասելով՝ անհրաժեշտ է հասկանալ այն ծառայությունը կամ ծառայությունների ամբողջությունը, երբ մարդը, օգտագործելով իր մարմինը, օրգանը, հյուսվածքը, մատուցում է որոշակի ծառայություն՝ անկախ հատուցելի

կամ անհատույց լինելուց: Այսինքն՝ սոմատիկ ծառայությունների դեպքում որպես առաջնային օբյեկտ դիտարկվում է մարդու մարմինը:
¹⁰ Այսօր Իրանի Իսլամական Հանրապետությունն այն եզակի պետություններից է, որը թույլատրում է մարդկային օրգանի առք ու վաճառք երկրի ներսում՝ փոխպատվաստման նպատակներից ելնելով:
¹¹ Հաճախ այս երևույթին անվանում են պոռնկություն:
¹² **Քիոլոգիայի և բժշկության ոլորտում մարդկային էակի արժանապատվության և մարդու իրավունքների պաշտպանության կոնվենցիա** (Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության կոնվենցիա), ընդ որում՝ հաճախ անվանվում է **Օվիեդոյի կոնվենցիա**, որն ընդունվել է 1997 թվականին, ուժի մեջ է մտել 1999 թվականին: Սույն միջազգային պայմանագիրը Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մասը չէ, քանզի Հայաստանի Հանրապետությունը չի միացել այդ պայմանագրին: Մինևույն ժամանակ անհրաժեշտ է նշել, որ սույն փաստաթղթով որոշ հարաբերություններ իրեց արտացոլումն են գտել 1995 թվականին ընդունված Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 2015 թվականի փոփոխություններում (օրինակ՝ հոդված 25, ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունք):
¹³ Տե՛ս ECtHR judgement, Case of Tirado Ortiz and Lozano Martin v. Spain, application 43486/98.
¹⁴ Տե՛ս ECtHR judgement, Case of Jalloh v. Germany, 11.07.2006.
¹⁵ Տե՛ս Коркунов Н. М., Лекции по общей теории права, Москва, 2010, стр. 222-223.
¹⁶ Տե՛ս Трубецкой Е. Н., Лекции по энциклопедии права, Москва, 1917, стр. 199-200:

RESUME - РЕЗЮМЕ

HUMAN ORGAN, TISSUE AND SOMATIC SERVICES AS OBJECT OF PRIVATE AND PUBLIC LEGAL RELATIONSHIPS

Artak Gevorgyan

*PhD student, Russian-Armenian (Slavonic) University,
Chair of Theory and History of State and Law*

In the given research paper, the characteristics of relationships regulated by public and private law, the peculiarities of human organ, tissue, somatic services provided by person have been studied in the context of private and public legal relationships. The points of views of lawyers Korkunov and Trubetskoy on the object of law, the object of legal relationships has been discussed emphasizing the peculiarities of the object regulated by somatic rights of person.

Keywords: public and private legal relationship, biological object, Korkunov's and Trubetskoy's points of view

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ ОРГАН, ТКАНЬ И СОМАТИЧЕСКИЕ УСЛУГИ КАК ОБЪЕКТ ЧАСТНОГО И ПУБЛИЧНОГО ПРАВООТНОШЕНИЙ

Артак Геворгян

*Российско-Армянский (Славянский) университет,
Кафедра теории и история государства и права*

В данной научной статье изучаются характеристика отношений регулируемых норм частных и публичных прав, особенности человеческих органов, тканей и соматические услуги в контексте публичных и частных правоотношений. В статье были рассмотрены точки зрения юристов Коркунова и Трубецкого на объект права, объект правоотношения, подчеркиваются особенности объекта, регулируемого соматическими правами человека.

Ключевые слова: публичное и частное правоотношения, биологический объект, взгляды Коркунова и Трубецкого

Բանալի բառեր - հանրային և մասնավոր իրավահարաբերություն, կենսաբանական օբյեկտ, Կորկունովի և Տրուբեցկոյի տեսակետներ

ՀՈՒՆՎԱՐ - ՓԵՏՐՎԱՐ 2018 1 - 2 (223-224)

ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն